

ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

(Παραμῦθι τῆς νουνᾶς μου.)

— Καθῆστε τώρα φρόνιμα καὶ ἀκοῦστε μὲ προσοχὴ τὸ παραμῦθι, εἶπεν ἡ νουνά μου μίαν ἑσπέραν τοῦ Δεκεμβρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡμεῖς, τρία ἀδελφία, συνεμαζεύθημεν περὶ τὴν γραῖαν ἀνάδογον καὶ προσηλώσαμεν τὰ παιδικὰ καὶ περιεργὰ βλέμματα μας ἐπὶ τοῦ ἰλαροῦ προσώπου τῆς.

Καὶ ἡ νουνά μου ἤρχισε :

* *

«Τὸ παραμῦθι εἶναι σὰν ἀληθινὸ τὸ ἄκουσα κ' ἐγὼ ἀπ' τῆς γιαιγιά μου. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ποῦ δὲν εἶχαμεν ἀκόμη ἔθνος καὶ βασιλείου, εἶχαμε τὰ πατριάρχεϊα καὶ τοὺς δεσποτάδες. Ἀπὸ τοὺς πλέον ξακουστοὺς δεσποτάδες ἦταν ἕνας ποῦ τὸν ἐλέγανε Ἀδριανουπόλεως, γιατί ἡ ἐπαρχία του ἦταν ἡ Ἀδριανούπολι. Αὐτὸς ἐκεῖ ἦταν μέγας καὶ πολὺς ἔκοφτε κ' ἔραφτε οἱ ἐπαρχιωῖτες του τὸν εἶχαν σὲ μεγάλη ὑπόληψι γιατί ἦταν καὶ φίλος τοῦ πασσᾶ. Ἐνῶ δὲ ἦταν ἀγράμματος περνοῦσεν εἰς τοὺς ἀπλοῦχοὺς γιὰ γραμματισμένους καὶ σοφοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κύρ Γεώργης, ποῦ εἶχεν ἀμπέλια καὶ κτήματα, καὶ εἶχε στείλει τὸν υἱὸν του τὸν Κωνσταντῆ νὰ σπουδάσῃ ε' τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον ε' τὴν Κωνσταντινούπολι, ὅταν ἐγύρισεν ὁ υἱός του σπουδασμένος καὶ τέλειος, τὸν εἶπε :

— Ἐγὼ, Κωνσταντῆ, ἀπ' αὐτὰ ποῦ μοῦ λὲς δὲν καταλαβάνω. Αὔριο θὰ σὲ πάρω νὰ πάμε ε' τὸ Δεσπότη νὰ σὲ κἀνῃ ἐξετάξι. Καὶ νὰ ἰδοῦμε τί θὰ εἰπῇ ὁ Δεσπότης.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα λοιπόν, ὁ κύρ Γεώργης μὲ τὸν υἱὸν του ἐπῆγαν εἰς τοῦ Δεσπότη, ἐφίλησαν τὸ χέρι του, ἐκεῖνος δὲ τοὺς εὐλόγησε. Ὁ κύρ Γεώργης τότε εἶπεν ὅτι ὁ υἱός του ἐτελείωσε τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον τῆς Πόλης καὶ ἔμαθε πλέον τὰ γράμματα, παρεκάλεσε δὲ τὸν Δεσπότη νὰ τὸν ἐξετάξῃ.

Ὁ Δεσπότης τὸν ἐρώτησε : πόσα χρόνια ἔμειναν εἰς τὸ σκο-

λειο καὶ τί ἔμαθε καὶ ποῖοι ἦτανε οἱ δασκάλοι του καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα. Ὁ Κωνσταντῆς δειλὰ — δειλὰ καὶ μὲ σέβας τοῦ ἀπάντουσε εἰς ὄλα. Νά, ἐκείνη τὴν ὥρα, καὶ ἡ γάτα τοῦ Δεσπότη — μία γάτα παχειὰ καὶ καλοθερμμένη — ἐπήδηξε κοντὰ του γιὰ νὰ χαϊδευτῆ καὶ ἄρχισε νὰ μουρμουρίζη. Εἶδε τὴ γάτα ὁ Δεσπότης καὶ διὰ μιᾶς ἐρωτᾷ τὸν Κωνσταντῆ :

— Γιὰ πὲς με ἀφοῦ ἔμαθες γράμματα, πῶς λέν' ἐλληνικὰ τὴ γάτα ;

— Γ α λ ῆ, ἀποκρίθηκεν ὁ Κωνσταντῆς.

— Χυ ! ἔκαμεν ὁ Δεσπότης· δὲν τᾶμαθες βλέπω καλά. Τὴν γάτα, ἀφοῦ γρατσανίζει, ἐλληνικὰ τὴν λένε γ ρ ά τ σ α. Πρὶν δὲ ἀκόμη νὰ καλοκαταλάβῃ ὁ Κωνσταντῆς ἀπὸ ποῦ καὶ πῶς ἡ γάτα ὀνομάζεται γ ρ ά τ σ α, βλέπει ὁ Δεσπότης τὸ μαγκάλι μὲ τὴ φωτιά καὶ τὸν ἐρωτᾷ :

— "Ἄμ' τὴ φωτιά πῶς τὴν λένε ;

— Π ὦ ρ ! εἶπε μὲ θάρρος ὁ Κωνσταντῆς. "Ἄλλ' ὁ Δεσπότης ἐκούνησε τὸ κεφάλι του.

— Δὲ σὲ τὰ μάθανε βλέπω σωστά. Τὴ φωτιά, παιδί μου, τὴ λένε χ α ρ ά, ἐπειδὴ χαίρουνται ὅλοι ὅταν ζεσταίνονται εἰς αὐτήν.

— Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δεσπότη μου, εἶπεν ὁ κύρ Γεώργης καὶ ἄρχισε νὰ κουνῆ μὲ ἀπελπισία τὸ κεφάλι του.

— "Ἄμ' τὸ σπῖτι πῶς τὸ λένε ; ἐρώτησε πάλιν ὁ Δεσπότης.

— Ο ἶ κ ο ν, ο ἶ κ ἰ α ν, εἶπε φοβισμένος ὁ Κωνσταντῆς.

— Κοῖμα, κοῖμα ! εἶπεν ὁ Δεσπότης. Τὰ σκολεῖα σᾶς χαλνοῦν. Τὸ σπῖτι, ἐπειδὴ ἀνάπυεται ὁ καθέννας, τὸ λένε ἀ ν ά - π α υ σ ι.

— Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δεσπότη μου, εἶπεν πάλιν ὁ κύρ Γεώργης καὶ ἀναστέναξε.

— Στάσου νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ ξέρη ἐλληνικὰ τὸ νερό. Τὸ ξεύρεις ;

— Βέβαια, εἶπε μὲ σιγανὴ φωνὴ ὁ Κωνσταντῆς. Τὸ νερὸ τὸ λένε ὕ δ ω ρ.

— Τί ὕδωρ καὶ ζῦδωρ μὲ λές. Αὐτὰ εἶνε ἐβραϊκά, παιδί μου. Τὸ νερὸ ἀφοῦ μᾶς ὀροσιζει, ἐλληνικὰ τὸ λέν ὀ ρ ο σ ι ά.

— Πολλὰ τὰ ἔτη σου, Δεσπότη μου, εἶπεν ὁ κύρ Γεώργης, βλέπω πῶς πᾶνε χαμμένα τὰ ἔξοδα. Καὶ ἐκονοοῦσε μελαγχολικὰ τὸ κεφάλι του.

— "Ὅχι ποῦ πᾶν χαμμένα, εἶπεν ὁ Δεσπότης, μὰ ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ ἀκόμη. Καὶ γιὰ τὸ χατῆρι σου, κύρ Γεώργη, τὸν παίρνω τὸν ὑγιό σου ὡς γραμματικὸ καὶ ἂν μείνῃ κοντὰ μου

ἔγα δυὸ χρόνια θὰ τὰ μάθῃ πλέον ὄλα. Ἐδῶ δὲν θὰ πληρώνης τίποτε, μόνον ποῦ·καὶ ποῦ νὰ στέλνης ἀπὸ κανένα βαρέλι ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μαῦρο ποῦ μὲ εἶγες στείλει μιὰ φορά.

— Μὲ ταῖς εὐχῆς σου, Δεσπότη μου. Φιλῶ τὸ χέρι σου ἀπὸ αὔριο θὰ σὲ στείλω καὶ τὸν υἱό μου καὶ τὸ βαρέλι.

Πατέρας καὶ γιὸς ἐφίλησαν τὸ χέρι τοῦ Δεσπότη καὶ ἀνεχώρησαν καταλυπημένοι· ὁ γέρος, διότι ὁ υἱός του δὲν ἔμαθε τόσα χρόνια ἑλληνικά· ὁ νέος, διότι δὲν εἰμποροῦσε νὰ πείσῃ τὸν ἀγράμματο πατέρα του ὅτι ἔμαθε. Τί ἤκουσε 'ς ὄλον τὸν δρόμον ὁ Κωνσταντῆς, ἐκεῖνος τὸ ἤξευρε.

Δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε, γιατί ἦταν ὑπομονητικός, καὶ συλλογίστηκε πῶς μίαν ἡμέραν θὰ ξεδιαλύζονταν τὰ ἑλληνικά του μὲ τὸ Δεσπότη.

Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ὅμως ὁ Δεσπότης ἀπόκτησε γραμματικὸ χωρὶς μισθὸ καὶ κρασί χωρὶς χρήματα.

* *
*

Ὁ Κωνσταντῆς ἦταν πολὺ καλὸς γραμματικός. Ὁ Δεσπότης τὸν ἔπαιρνε 'ς τὸ τραπέζι του, τὸν εἶχεν ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸν καλομεταχειρίζονταν. Μὰ αὐτὸς ἐκατάλαβεν ὅτι ὁ Δεσπότης ὄλα ἐκεῖνα τὰ ἑλληνικά, μὲ τὰ ὁποῖα ἐθάμπωσε τὸν πατέρα του, τὰ ἔφτιασεν ἐκεῖνη τὴν ὥρα γιὰ νὰ τὸν ἀπατήσῃ καὶ νὰ πάρῃ τὸν Κωνσταντῆ χωρὶς μισθὸ καὶ τὸ κρασί χωρὶς χρήματα. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐγώνευε. Γι' αὐτὸ μίαν ἡμέραν ἔπιασε μιὰ γάτα, ἔδεσε 'ς τὴν οὐρά της γαρτιά βουτηγμένα μὲς τὸ νέφτι, τὰ ἀναψε καὶ τὴν ἔδωκε δρόμο. Ἡ γάτα φοβισμένη ἔτρεξε καὶ ἔμπηκε σ' ἕνα παληρόσπιτο. Τὴν ὥραν ἐκεῖνη ὁ Δεσπότης εἶχε συμβούλιο. Μπαίνει λοιπὸν ὁ Κωνσταντῆς καὶ τοῦ λέγει προμαγμένα :

— Δεσπότη μου ! Ἡ γράτσα πῆρε τὴν γαρά καὶ ἡ γαρά τὴν ἀνάπαυσι καὶ σὰν δὲ φθάσῃ ἡ δροσιά, πάει ἡ ἀνάπαυσι ! ...

— Τί λέγει ; ἐρώτησε τότε ὁ Δεσπότης τοὺς ἄλλους.

— Δὲν καταλαβαίνουμε, Δεσπότη μου.

— Τί λέγεις, Κωνσταντῆ ;

Καὶ ὁ Κωνσταντῆς ἐπανέλαθε :

— Ἡ γράτσα πῆρε τὴν γαρά καὶ ἡ γαρά τὴν ἀνάπαυσι καὶ σὰν δὲ φθάσῃ ἡ δροσιά, πάγει ἡ ἀνάπαυσι.

— Μὰ τί ἀλαμπουρνέζικα εἶναι αὐτά ; ἐρωτᾷ μὲ θυμὸν ὁ Δεσπότης.

— Ἑλληνικά! Δεσπότη μου, ἑλληνικά!

Τότε ἦλθε καὶ ὁ ἀναγνώστης ὁ ὁποῖος εἶπεν ὅτι ἔπιασε φωτιὰ τὸ σπίτι τοῦ κανδηλιανάπτη ἀπὸ μίᾳ γάτα ποῦ τῆς καίονταν ἢ οὐρὰ καὶ μόλις πρόφθασαν μὲ κουβάδες νερὸ καὶ τὴν ἔσβυσαν.

— Κ' ἐγὼ αὐτὸ σὰς ἔλεγα, εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς· μὰ τὸ ἔλεγα ἑλληνικά: Ἡ γράτσα πῆρε τὴ γὰρὰ κ' ἢ γὰρὰ τὴν ἀνάπαυσι καὶ σὰν δὲν ἔφθαν' ἢ ὀροσιά, πήγαιν' ἢ ἀνάπαυσι. Ἐφθασ' ἢ ὀροσιά, γλύτωσ' ἢ ἀνάπαυσι!

Ἐκατάλαβε τότες ὁ Δεσπότης, μὰ δὲν εἶπε τίποτε γιὰτὶ δὲν τὸν ἐσύμφερε. Ὑστερα ὅμως ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας ἔλαβε γράμμα ἀπ' τὸ Πατριαρχεῖο ποῦ κοντὰ εἰς τ' ἄλλα εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔγραφον νὰ στείλῃ ἕξ σακκουὺς κυάμους καὶ τὰ λοιπά.

Τὸ γράμμα τὸ διάβασεν ὁ Κωνσταντῆς καὶ ἐπειδὴ τὸ τέλος δὲν τὸ καταλάβαινε καλὰ ὁ Δεσπότης, τὸν ἔβαλε καὶ τὸ ἐδιάβασε τρεῖς φορές. Εἰς τὸ τέλος δὲ τὸν εἶπε:

— Κυάμους καταλαβαίνω τί θὰ πῆ, δηλαδὴ ἕξ σακκιὰ ἄμμον θέλουν· τὸ «καὶ τὰ λοιπά» ὅμως τί πρᾶγμα νὰ ἴναι; ἀρά γε;

Σὰν εἶδεν ὁ Κωνσταντῆς ποῦ τοὺς κυάμους ποῦ θὰ πῆ κουκκιά τοὺς ἐπῆρε γιὰ ἄμμους, ἐσυλλογίστηκε νὰ τὸν ἐντροπιάσῃ μίᾳ καὶ καλῇ καὶ τὸν εἶπε:

— «Καὶ τὰ λοιπά», δηλαδὴ γαιδαρόφτια παστωμένα.

— Αὐτὸ θὰ πῆ; εἶπεν ὁ Δεσπότης.

Καὶ διὰ νὰ μὴ δεῖξῃ ὅτι δὲν τὸ γνωρίζει, ἐπρόσθεσε·

— Ἄ! ναι, βέβαια. Καὶ τὰ, λοιπὰ ἔγεις δίκαιον γαιδαρόφτια παστωμένα.

Ἀμέσως λοιπὸν, ἐδιτάζε κ' ἐγέμισαν ἕξ σακκιὰ ἄμμον, ἐδιτάζε κ' ἔκοψαν ὅλων τῶν γαιδαρῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως τὰ αὐτιά, ἐδιτάζε καὶ τὰ ἔβαλαν σ' ἓνα κουροῦπι, τὰ ἀλάτισαν καὶ τὰ ἔστειλε μ' ἓνα γράμμα, ποῦ τὸ ἔγραφεν ὁ Κωνσταντῆς, εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Ἐγράψε δὲ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῆς ἓνα ἄλλο γράμμα εἰς τὸν Πρωτοσύγκελον καὶ τοῦ τὰ ἐξηγοῦσεν ὅλα καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀγραμματοσύνην τοῦ Δεσπότη. Ἄμυ εἶδαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα αὐτὸ τὸ μασκαραλῆκι, ἄμμον ἀντὶς κουκκιά καὶ γαιδαρόφτια γιὰ ρετσέλι· — καὶ θυμώσαν καὶ γελάσαν, ἢ δὲ Σύνοδος καθάρισεν ἀμέσως τὸν ἀγράμματο Δεσπότη καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸν δὲ ἀδικημένο τὸν Κωνσταντῆ τὸν προσχάλεσεν ὁ Πατριάρχης καὶ τὸν διώρισεν γραμματικὸ τοῦ μὲ πολὺ καλὸν μισθόν.

Κ' ἔτσι ἔμειναν χροῦμενοι ὁ πατέρας καὶ ὁ υἱὸς καὶ σεῖς, παιδάκια μου, ἀκόμη πεῖο χροῦμενα.»

Μουνιένι, 1904

Κ. ΜΕΤΑΞΑΣ, Βοσπορίτης

— 88 —

ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΙ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

ΔΥΟ ἀνεμώνες γεννήθηκαν τὴν ἴδιαν ὥρα στὰ χεῖλη ἐνὸς γκρεμοῦ.

Ἡ μιὰ, ροδόκρινη ἀνεμώνα, μ' ὀλόρθο τὸ κορμί της ἔβλεπε κατὰ τὸ μονοπάτι ποῦ περνοῦσε ἀπάνου ἀπὸ τὸ βράχο. Ἐβλεπε σὰν κάτι νὰ περιμένει.

Ἡ ἄλλη, ἀναίμη ἀνεμώνα, σκυμμένη ἔβλεπε πρὸς τὸ κῦμα ποῦ ἔβραζε ἀπὸ κάτω της. Αὐτὴν ἂν τὴν ρωτοῦσες, δὲ θᾶγε κανένα μυστικὸ νὰ ξεμολοθῇ.

Μιὰ μέρα φάνηκε ἴσ' τὸ μονοπάτι μιὰ κόρη νὰ διαβαίνει. Εἶδε τὴς ἀνεμώνες. Ἡ ἐπιθυμιὰ της ἔλαμπε στὰ μάτια της. Ἐπὶ τὸ πρόσωπό της, γιομᾶτο πόθο καὶ τρομάρα, πρόβαλε ὄξω ἀπ' τὸ γκρεμό.

— Ἐμένα!

Εἶπε ἡ πρώτη ἀνεμώνα. Κ' ἦρθε πεῖο κοντὰ ἴσ' τὴν κορασιά. Καὶ κόπηκε.

Τὴν πῆρε αὐτὴ, τὴ φίλησε, τὴ μύρισε καὶ τὴν ἔβαλε ἴσ' τὰ στήθια.

Μαραμμένη πειὶ ἡ ἀνεμώνα ξέφυγε κάποτε ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς ἀγάπης της κ' ἔπεσε ἴσ' τὸ χῶμα.

— Πεθαίνω εὐτυχισμένη, εἶπε.

Καὶ πέθανε.

Ἐμεινε ἡ ἄλλη ἀνεμώνα μοναχῆ. Περιεργὴ ἦταν ἂν θὰ περνοῦσε πάλι ἡ κόρη. Ὅμως δὲν ἔβλεπε ἀπὸ 'κεῖ τὸ μονοπάτι.

Τὸ κῦμα ἀπὸ τὰ βᾶθη κάτω τὴ θωροῦσε, ἀλλὰ τίποτα δὲν ἔλεγε. Φαίνονταν σὰ νὰ τὴν περιμένει.